

Overweging 28 februari 2016

belofte van leven

Lezingen Exodus 3, 1-15; Romeinen 5, 1-11; Lucas 13,1-9.

Wanneer de Bijbel iets duidelijk wil maken, maakt zij vaak gebruik van beelden die ontleend worden aan de dagelijkse werkelijkheid. Vandaar dat beelden uit de natuur als zodanig en uit de landbouw en veehouderij veelvuldig voorkomen. Het probleem voor ons is, dat onze dagelijkse werkelijkheid nogal verschilt van de bijbelse. En dat beelden die voor de vroege christenen en voor Israël onmiddellijk spreken, voor ons moeten worden uitgelegd. Als dat niet gebeurt, blijven verhalen slechts verhalen, zonder betekenis.

Ook in de verhalen die we vandaag lezen wordt in beelden gesproken. Beelden die ontleend worden aan de traditie van het volk Israël en die nu geplaatst worden binnen de viering van de veertigdagentijd van het christenvolk op weg naar Pasen.

Zo wordt het verhaal van Exodus door de samenstellers van het leesrooster geplaatst binnen het verzoenend en bewarend handelen van Jezus. Daarmee is de brandende doornstruik een symbool van en verwijzing naar de opstanding van Christus. Maar er valt ook nog wel iets meer over de teksten te zeggen.

Aan de vooravond van wat de uittocht uit de slavernij van Egypte zal zijn wordt Mozes aangetrokken door een verschijnsel in de woestijn waar hij de kudden van zijn schoonvader Jetro hoedt. Er staat dat hij diep in de woestijn is gegaan met de kudde. Dat komt ons vreemd voor. Het lijkt logischer om dichtbij bronnen en voedsel te blijven. Maar hij komt juist dieper de woestijn in bij de berg van God, de Horeb. Daar roept hem een stem, die uit een brandende doornstruik blijkt te komen, terwijl de struik niet verbrandt. De stem vertelt hem dat deze de ellende van zijn volk heeft gezien en afdalt om het te bevrijden. Mozes krijgt de opdracht naar Farao te gaan en zijn volk voor te gaan op de weg uit onderdrukking en naar bevrijding.

Mozes is diep in de woestijn. Het is een prelude op wat later in het verhaal zal gebeuren. Mozes die als een herder het volk Israël zal leiden, diep door de woestijn in de richting van het beloofde land. Israël wordt verteerd door onderdrukking en brandend onrecht. De struik die in brand staat beeldt dit uit. Maar tegelijk is het een teken van hoop voor het volk dat het niet zal te gronde gaan. De belofte en de trouw van Hem die zich aan Mozes kenbaar maakt als de God van de voorvaderen, de God van Abraham, van Izaak en van Jakob, zullen het volk behoeden en bevrijden. De God die zich kennen laat als "Ik ben er", betrokken en wel.

Later staat het beeld van de doornstruik voor Christus Jezus die weliswaar de dood ondergaat, maar daarin niet verdwijnt, maar opstaat en die zijn volk voorgaat naar zijn beloofde bestemming, leven in overvloed. In Hem is diezelfde God aanwezig en werkzaam tot bevrijding van zijn volk uit de slavernij van zonde en dood. Eén God, één belofte, één verbond.

Vele aspecten van de grote geschiedenis van God's belofte keren terug in Jezus. Hij wordt immers gezien als de vervulling ervan. Zo resoneert niet alleen Mozes in Hem, maar ook Abraham. Verdekt weliswaar, maar niettemin. We kennen Abraham als degene die als eerste op weg ging naar een onbekend land dat hem van Godswege werd aangewezen. Hij is ook degene die beproefd wordt in zijn geliefde zoon Izaak, die echter, reeds op het hout gebonden, gered wordt van de dood. Een teken dat ook een rol speelt in de interpretatie van de dood van Jezus. Maar Abraham is ook de voorspreker bij God voor Sodom. In het Lucasverhaal vinden we die voorspreker in de persoon van de wijngaardenier die bij de eigenaar van de wijngaard pleit voor de olijfboom die nog geen vrucht draagt. Het is niet moeilijk in die wijngaardenier Jezus te herkennen die

voorspreker is bij de Vader voor een volk dat geen of nog geen vrucht draagt. De olijfboom vraagt tijd nadat hij geplant is. Het duurt jaren voor hij vrucht draagt. De eigenaar is ongeduldig, wil opbrengst zien. Anders wordt het bedrijf omgehakt. Het lijkt wel een modern verhaal.

In de Schrift staat de olijfboom, en op andere plaatsen ook de wijngaard, voor het Godsvolk, dat bedoeld is om de vruchten van de Thora te dragen. Die vruchten zijn ten diepste de lofprijzing, de eer van Gods heilige Naam. Helemaal aanwezig zijn voor God, zoals God aanwezig is voor zijn volk. Wandelen naar de geboden. Niet zoals Adam die zich niet laat zien voor God. Maar wel zoals de nieuwe Adam, die zegt: "hier ben ik, ik ben gekomen om uw wil te doen". Hij is de altijd groene boom die rijkelijk vruchten draagt.

Met betrekking tot die vruchtbaarheid laat God, als eigenaar van de wijngaard, zich vaak wat van de strenge kant zien. Bekend is het lied van de wijngaard in Jesaja 5: een wijngaard die verzorgd en vertroeteld wordt, maar geen goede vruchten voortbrengt en vernietigd wordt. In Jeremia 11, 16 staat: "prachtige groene olijfboom heeft de Heer u genoemd. Maar in een hevig onweer heeft hij hem in vlammen doen opgaan met takken en al". Maar de mens, het volk dat leeft naar het Woord is voor eeuwig, want het Woord van God is eeuwig. Zo kan een goede olijfboom ook eeuwenoud worden.

De Romeinenbrief vergelijkt in hoofdstuk 11 het Christusvolk met een loot van een wilde olijf die op de tamme olijfstam van Israël is geënt.

In het deel dat we lazen legt Paulus de betekenis van het Paasgebeuren in Christus uit voor de bekeerlingen uit de volken. Christus als slachtoffer voor de verzoening van onze zonden. Maar verzoend is nog niet gered. Wij worden verzoend door zijn dood, maar gered door zijn leven. Dat verzoenend sterven van Jezus is in de praktijk van ons geloof, meen ik, wat naar de achtergrond gedrongen. Voor ons is het wat macaber. Dat zal voor mensen die vertrouwd waren met de tempel- en offerdienst minder het geval zijn. Waar offerdieren worden geslacht tot verzoening van God, is het beeld van het offer van Christus minder vreemd.

Wij zullen meer inzetten op de trouw van God aan zijn belofte. Zeker zien we in de praktijk van alledag dat een van God afgewend leven onrecht, dood en oorlog met zich mee brengt. We hebben de ervaring dat wanneer we zelf niet leven in overeenstemming met onze bedoeling, er vervelende dingen ontstaan. Er is zeker een relatie tussen zonde en dood. Maar om één op één te geloven dat de in Adam verstoorde relatie met God door de dood van Jezus wordt verzoend, is een tweede. Ook hier is sprake van een beeld. Hij sterft zoals profeten die in de wereld niet welgevallig zijn, sterven. In de dood neemt Hij het hele menselijke bestaan in zich mee en neemt dat dus ook mee in zijn opstanding. De opstanding als het ultieme teken van Gods trouw.

Zijn weg leidt ten leven. En als zijn weg onze weg is, leidt het ook ons tot leven. Daarom ook is voor ons de veertigdagentijd een tijd van grotere toelichting op het evangelie. Op een grotere aandacht voor de sacramentele aanwezigheid van God in onze wereld. Op het beoefenen van gerechtigheid en inzet voor vrede. Met andere woorden we beijveren ons om de weg te gaan die voert naar het beloofde land. Een weg die gaat door de woestijn van onze wereld, tot diep in de woestijn, via de berg van God naar nieuw en onvergankelijk leven.

God straft ons niet voor onze zonden met de dood, maar geeft ons een weg ten leven. Dat lijkt me ook de bedoeling van het eerste deel van de tekst van Lucas. De woorden

van Jezus doen op het eerste gezicht wat vreemd aan. Zij lijken ook tegenstrijdig. `Denk niet dat zij die omkwamen grotere zondaars waren`, enerzijds, `maar als jullie je niet bekeren zullen jullie allen zo omkomen`, anderzijds. Hij zegt daarmee twee dingen: Het lot dat de mensen door toedoen van Pilatus trof en door de ineenstorting van de toren van Siloam was niet de straf voor hun zonden. Zij waren en zijn zondaars als wij, niet meer en niet minder. En die dingen gebeuren helaas nu eenmaal. Maar het gaat erom dat we ons bekeren. Daarmee verhinderen we niet dat er erge dingen gebeuren, maar wel dat ze door ons gebeuren.

De mens die zich bekeert is sterker dan een die een stad veroverd. We willen Jeruzalem, beeld van het beloofde land, oord van vrede en gerechtigheid, niet veroveren. We willen zo leven dat het ons geschonken wordt als een werkelijkheid die voortvloeit uit onze relatie met God en mensen. Amen.